

המרכז לחקר הפנוגיה
שוחמיות אקדמיה-שדה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מركز أبحاث ودراسات تربية
تراثية مع الألفية وبن العقل العربي
جامعة بن غوريون في النقب

קישורים
להגנות בחינוך

זיהוי חוזקות והבחנה בחסר סדנא ב | חקר מקרה

חלק א | עבודה עם חקר מקרה: הבחנה בחוזקות במהלך שיעור

לפניכן תמלול של שיחה בין המאמנת הילה לשרית ופאני, שתי מחנכות כיתה ב' בבית הספר. הילה שרית ופאני ערכו שיחת רפלקציה על שיעור הדגמה שהעבירה הילה מספר שעות לאחוריו. בתחילת המפגש ביקשה הילה, המאמנת, מן המורות לציין "רגע אחד שהצליח" בשיעור ההדגמה ולתאר מה קרה בו. השיחה נמשכה כ-13 דקות.

לפני קריאת התמלול נעבור על כללי האתיקה:

אפשר לחלק כרטיסיות עם הכללים וכל אחת תקרא בתורה את אחד הכללים או לעבור עליהם יחד. כדאי להזכיר את הכללים או להרים כרטיס במידה ועוברים עליהם במהלך הקריאה והדיון בתמלול המוצג.

- אנו עוסקות בהוראה ובלמידה ולא בדמויות הספציפיות בקטע שהובא;
- אנו מבינות שהאירוע המתואר וקטע השיחה המוצג הם חלק מהקשר רחב יותר;
- אנו מניחות כי המאמנת והמורות פעלו מתוך היגיון מסוים, ואם לא ירדנו לסוף דעתן נעשה מאמץ נוסף להבינן;
- איננו אומרות דבר שעשוי לפגוע במורה המתועדת;
- כל הנאמר בינינו בנוגע לשיעור נשאר במפגש הלמידה.

המנחה ממנה קוראות שיקריאו כל אחת את הדמות שלה: הילה, שרית, פאני. מומלץ להשאיר זמן בסוף הקריאה על מנת לאפשר למעוניינות קריאה דמומה.

קריאת התמלול (20 דק'):

1	הילה (מאמנת):	אני אומרת בואו, אפילו תחזרו רגע למה שראיתם בהקדמה ותחפשו רגע אחד מבחינתן שהצליח. עכשיו אני לא מגדירה מה זה הצלחה. אתם תגדירו מה זה הצלחה. הצליח לתלמיד, הצליח מבחינת השיח, הצליח בכתיבה, הצליח למורה שהוא [...] שהתלמידים נענו לבקשה שלו. רגע אחד שהצליח. אני אשמח גם אם זה יהיו רגעים אחרים. מה מה היה בו? מה גרם לזה להצליח? בואו נלמד אותו.
2	שרית	מה שאמרנו על נתן.
3	פאני	גם אני חשבתי על נתן, ממש.

4	שרית	שהוא ילד שילוב, שהוא לא מרבה לדבר בכיתה ולהשתתף, ופתאום בקבוצה הקטנה ראינו שהוא נפתח והוא סיפר מאיפה החיית מחמד ומה הוא עשה והוא הביא לו חלב, ופתאום אני ישבתי ככה (מסמנת שהיא הייתה מופתעת), פתאום נפתחו השמיים והוא דיבר ושיתף בלי להתבייש, פשוט היה עם ביטחון, כאילו ילד אחר.
5	פאני	אהה.
6	מאמנת	זה תפס את שלושתנו בהפתעה כי אנחנו מכירות [...] פאני, מה יש לך להוסיף על הסיטואציה?
7	פאני	אני חושבת שזה גם בגלל האווירה שהייתה חמימה כזאת, שהיינו בקבוצה קטנה, זה לא כמו כל הכיתה. וגם ששאלת את השאלות המכוונות זה ממש [...]
8	שרית	כן, זה ממש טוב.
9	פאני	זה ממש כאילו הוא ידע איך [...] כאילו שאלת אותו "מה אתה חושב למשל איזה צבע חיית המחמד שלך? איפה מצאת אותה?" ואז הוא התחיל לתאר לנו את החיית מחמד וממש לפי השאלות, ואז זה יותר מיקד אותו למה שהוא צריך להגיד.
10	שרית	השאלות מאוד מוצלחות.
11	פאני	כן, מאוד.
12	שרית	כי גם אני אם היית אומרת "תכתבי על חיית המחמד שלי", לא הייתי יודעת איפה להתחיל.
13	פאני	קשה.
14	שרית	אבל אם יש שאלות את יותר [...]
15	פאני	ממוקדת.
16	שרית	אהה (נזכרת), עשינו את זה, עשינו את זה באיזו ישיבה בשנה שעברה גם עם שאלות. כן, ואני נעזרתי בזה. כי תגידי לי לכתוב, אני לא אדע מאיפה להתחיל.
17	פאני	כן, נכון.
18	מאמנת	מה זה מלמד אותנו? מה אנחנו לומדים מזה? כמורות? מה עכשיו אנחנו למדות? ברור [...]
19	שרית	שחשוב היחס האישי בקבוצה קטנה.
20	מאמנת	אוקיי. יופי. בואו נרשום את זה.
21	שרית	שחשוב לעבוד בקבוצות קטנות.
22	פאני	נכון.
23	מאמנת	בואו נרשום לעצמנו דברים שאנחנו לומדים (מוציאה מדבקות ועט). אושרית, מה אמרת? (המאמנת חוזרת ושואלת את המורות וממשיגה את שהן אומרות תוך כדי שהיא כותבת על הפתקיות: אקלים, יחס אישי, למידה בקבוצה קטנה, שאלות הטרמה שעוזרות לשיח).
24	מאמנת	איך הייתה האינטראקציה בין הילדים?
25	פאני	כן, ברגע ש [...]
26	שרית	אוי כן [...]
27	פאני	הם אהבו גם להחמיא אחד לשני.
28	שרית	גלן, מה היה לה? (מנסות יחד להיזכר מה בדיוק אמרה הילדה גלן).
29	פאני	כאילו [...] "זה נפלא", משהו כזה.
30	מאמנת	"זה מופלא", "זה מופלא".
31	פאני	כן, לא הבנתי מאיפה היא הביאה את זה (צוחקת), כי לא יוצא לנו בשיעורים ממש לשמוע.
32	מאמנת	נכון (מסבירה לחוקרת), פאני, את נתת את המשימה מול כל הכיתה ואני אמרתי "פאני, בואי נתחיל ואת תצטרפי", ורק נתנו להם להתבונן בתמונות של החיות מחמד, ועצרתי ואמרתי לפאני בשקט.
33	פאני	"את רואה איך הם מדברים ביניהם?"
34	מאמנת	הם פשוט התחילו לדבר ביניהם.

35	שרית	איזה חמודים!
36	מאמנת	היה דיבור ביניהם.
37	פאני	ושרה (שם של תלמידה) אומרת לו "תסתכל אהה [...] איזה חיה אתה הכי אהבת?"
38	מאמנת (יחד עם פאני)	"איזה חיה אתה הכי אהבת?" התחילה לשאול אותו שאלות!
39	מאמנת	(אל החוקרת) מורן, הם ראו רק כמה תמונות! כן. זה משהו שהשתמשנו בו גם בשנה שעברה והיה מאוד מוצלח. זה אותם תמונות. זה בדיוק זה. לא אמרנו כלום! רק שמתי והם התחילו לשוחח ביניהם! היה זוג שהיא שאלה אותו "איזה חיה אהבת?"
40	שרית	איזה חמוד!
41	מאמנת	כן. היא אמרה לו.
42	פאני	"ידעת [...]"
43	מאמנת	"ידעת שלתוכי יש נוצות כחולות?"
44	שרית	זה. זה שווה הכול!
45	מאמנת	ממש!
46	פאני	והם לא היו מדברים ככה בין עצמם.
47	שרית	כן, כי אין להם מתי. אין להם מתי.
48	מאמנת	נכון.
49	שרית	צריך ליצור, צריך ליצור [...] (לא מוצאת את המילה).
50	מאמנת	צריך ליצור הזדמנויות כאלה?
51	שרית	ליצור הזדמנויות, כן!
52	מאמנת	יופי.
53	שרית	אפילו תראו, לא חשבתי אפילו שהם ישאלו אחד את השני. ליצור הזדמנויות [...] ליצור הזדמנויות כאלה [...] בעינינו זה סתם כזה, אבל זה הרבה!
54	פאני	זה המון בשבילם, כן.
55	מאמנת	וזה דורש, זה לא דורש כמעט כלום. מה? הבאת תמונה, הבאת איזשהו פתגם.
56	פאני	גירוי קטן וזה יכול לעשות [...].
57	מאמנת	בדיוק! זה יכול לעשות [...] מורן, באמת לא עשינו כלום! שמנו את זה והם התחילו לדבר ביניהם
58	פאני	גם זה מכניס גם לאווירה הצבעונית הזאת [...] השונות של כל החיות, שאין פה משהו אחד ספציפי.
59	מאמנת	יופי. אז בואו נראה רגע מה עשינו עד עכשיו. לקחנו חלק מה [...] דיברנו על השיעור, תפסנו חלק שהצליח ואת נתת את הדוגמה של נתן שאת פתאום ראית ילד אחר.
60	שרית	נכון.
61	מאמנת	לא דומה לתפקוד שלו במליאה. כמה זה חשוב לראות את התפקודים של התלמידים שלנו לא רק בסיטואציה אחת, בכל מיני סיטואציות.
62	שרית	כי במליאה הוא נבלע, הוא לא מוצא את עצמו.
63	פאני	וגם כשלקחנו את הקבוצה זה לא לפי רמה, זה לא לפי רמות.
64	שרית	ואני אמרתי לך, מה אני אמרתי לך? שאמרתי לך "נתן [...]" את זוכרת מה אמרתי לך? אני אמרתי לה לפני "וואי, נתן [...] אני לא יודעת איך הוא יכתוב, איך הוא [...] והיא אמרה לי "אין, אין, אין מה לעשות. תביאי אותו!" והראה לי (צוחקת).
65	פאני	הראה לנו הכי מכולם.

66	מאמנת	אז יופי, אז הייתה לנו פה קבוצה הטרוגנית מאוד. לרוב בקבוצות הקטנות אנחנו עובדות בקבוצות הומוגניות, אבל שיש לה עניין משותף.
67	פאני	כן, נכון.
68	מאמנת	וראינו איך העניין המשותף יצר קהילה.
69	שרית	קשר כזה.
70	מאמנת	קשר וחיבור. ואחד סיפר אז השני רצה גם לספר ולהשתתף.
71	פאני	גם יכולת לראות יאניס, שהיא יותר אההה [...] היא זו שבאה לשאול "מה אתה אומר? מה אתה הכי אהבת פה?" ואז הוא שיתף אותה. את יודעת, את מבינה? בקבוצה שהיא [...] למשל [...] היא באותה רמה, את רואה שהם לא מדברים ביניהם. הקבוצה החלשה.
72	שרית	כן, הגבוה מעודד אולי?
73	שרית	כן, בדיוק.
74	מאמנת	אז מה אנחנו לומדים? האם התלמידים צריכים כל הזמן לשבת בקבוצות הומוגניות?
75	פאני	זה לא מחייב.
76	מאמנת	זה לא מחייב, נכון. תלוי מה המטרה שלנו. פה לא רציתי לקדם אההה [...].
77	שרית	אני לא חשבתי על זה ככה כל זה.
78	מאמנת	(צוחקת).
79	שרית	אני חשבתי, טוב, הדגמה של אההה [...] טוב, את יודעת, מטלת כתיבה. מה כבר יכול להיות? אבל כשמסתכלים על זה פתאום, כשמנתחים את זה מבינים כמה זה חשוב.
80	מאמנת	עוד משהו. את אמרת את זה, שרית, אבל האם למדתן על התלמידים דברים שלא ידעתן?
81	פאני	נכון.
82	מאמנת	למשל אני למדתי ש [...] על היכולת ש [...] שניים או שלושה ילדים שם אימצו בעלי חיים מהרחוב!
83	שרית	נתן ו[...] .
84	מאמנת	את יודעת מה זה מלמד על הילד? על היכולת שלו להיות רגיש לסביבה שלו?
85	פאני	נכון.
86	מאמנת	זה לא רק בית ספר. בית ספר ולימודים. פתאום הייתה לו הזדמנות להראות לנו אינטליגנציה אחרת שלו, משהו שהוא יודע. ושירי, כששאלתי אותה אם היא מתגעגעת לכלבה שלה כשהיא בבית הספר, והיא אמרה "היא קופצת עליי".
87	פאני	כן.
88	מאמנת	אז פתאום אתה רואה ילד שמתעניין בבעלי חיים, שאוהב בעלי חיים, שדואג! הם סיפרו על הדאגה. הם הביאו אותו הביתה.
89	שרית	איך ליעד אמרה לה? "את יכולה לזרוק לו כדור והוא יחזיר לך". איזה חמודה!
90	מאמנת	זה היה באמת רגע קסום שאמרת אותו, שרית, שבמליאה [...].
91	פאני	את לא תוכלי לראות את זה.
92	שרית	את תראי את הבולטים יותר במליאה.
93	פאני	את אותם ילדים.
94	שרית	בדיוק.
95	פאני	את אותם ילדים שכל הזמן עונים לך על השאלות.
96	שרית	והם נבלעים כזה.
97	פאני	הם גם מתביישים להגיד טעות או משהו כזה כי יש את הילדים הבומבסטיים בכיתה שהם מייד עונים לך על השאלה וזה. לא נותנים להם בכלל זה.

ניתוח התמלול - עבודה בקבוצות (30 דק'):

כל קבוצה צריכה לזהות ולסמן בתמלול נקודות שבהן המורות או המאמנת מבחינות בחוזקות ובהצלחות של תלמידים. (20 דק')

אפשר להיעזר במילוי הטבלה לאורך הפעילות:

חוזקה (ציטוט)	תיאור החוזקה / סוג החוזקה	במה הזיהוי יכול לסייע להוראה וללמידה בכיתה?	מה אפשר לחוזקה לבוא לידי ביטוי
"פתאום נפתחו השמיים והוא דיבר ושיתף בלי להתבייש, פשוט היה עם ביטחון, כאילו ילד אחר." (שורה 4)	1 ביטחון עצמי 2 מיומנות טובה בשיח דבור בתנאים של קבוצה קטנה	ליצור עבור התלמיד אפשרויות עבודה בקבוצות קטנות	המבנה של השיעור שהתקיים בקבוצה קטנה ומאפשרת שיח

- נתאר את החוזקות השונות ונבחן את ההבדלים ביניהן. אפשר להציע למשתתפות לסווג את החוזקות ואת ההצלחות השונות לפי פרמטרים שונים שהן מציעות.
 1. דוגמאות לחוזקות הנוגעות להיבטים שונים: קוגניטיביים: הסקת מסקנות, המשגה
 2. חברתיים-התנהגותיים: יכולת להתנהל בקבוצה, להקשיב לחבר, לשאול שאלות על תוכן שחבר אמר, להגיב לדברי חבר באופן ענייני.
 3. רגשיים: להביע אמפתיה, לזהות רגשות ולבטא אותם.
 4. חוזקות הנוגעות למיומנויות אורייניות שונות: שיח דבור, הבנת הנקרא, מיומנויות כתיבה וכו' הסברים שונים למה שאפשר לחוזקה לבוא לידי ביטוי יכולים להיות: הסברים הקשורים בתלמידים או הסברים הקשורים במאמנת ובשיעור עצמו וכו'.
- ציינו כל חוזקה שתזהו בתמלול וחשבו - איך הזיהוי של כל חוזקה יכול לסייע להוראה וללמידה העתידית בכיתה, ובייחוד ללמידה של מיומנויות שפה?

איסוף במליאה (15 דק'):

- לאילו יכולות וחוזקות של התלמידים אתן מתייחסות בניתוח התמלול ולאילו היבטים אתן מתייחסות פחות?
- אילו חוזקות ויכולות נוספות אפשר להזכיר ולנתח כאשר דנים בחוזקות של תלמידים?

חלק ב | למה זה מפליא אותנו? (20 דק'):

לאחר שקראנו את התמלול אפשר להפנות את נקודת המבט של המורות למקומות בשיח שבהן המורות בצוות מביעות פליאה (שורות: 4, 6, 30, 33, 38)

שאלות מנחות:

- מה לדעתנו מבטאת הפליאה?
- אילו הנחות יסוד עשויות להיות מקופלות בפליאה?
- באיזה אופן הנחות היסוד הללו עלולות להשפיע על ההוראה בכיתה?
- מה אתן חושבות ומרגישות ביחס לתחושת הפליאה שהמורות מעלות?

הצעה להנחיה: כדי לקדם את הדיון אפשר להחזיר את המשתתפות בסדנא לשתי העמודות השמאליות בטבלה מהשלב הקודם של הסדנא, ולהסב את תשומת לבן להזדמנויות שבהן חוזקות יכולות לבוא לידי ביטוי ולאפשרויות הגלומות בזיהוי חוזקה ובהשפעה שלה על תהליכי הוראה ולמידה.

חלק ג | סיכום (10 דק'):

סבב סיכום - עם איזה מחשבות אני יוצאת מהמפגש.